

Prof dr Ivana Blešić

Prof dr Tatjana Pivac

**STAVOVI IZBEGLICA SA BLISKOG ISTOKA O SRBIJI KAO ZEMLJI NA PUTU
KA ZAPADNOJ I SEVERNOJ EVROPI**

Apstrakt: Krajem 2010. godine nizom protesta u islamskim zemljama Severne Afrike i Bliskog Istoka otpočelo je Arapsko proleće. Libija, Egipat i Sirija prošle su kroz niz događaja koji su ostavili trajne posledice po ekonomiju i politiku ovih zemalja. Izbeglice iz Sirije su danas najveća izbeglička populacija. Potrebu za humanitarnom pomoći ima oko 13,5 miliona Sirijaca, od čega je 6,5 miliona raseljeno, 4,6 miliona se nalazi u teško pristupačnim područjima, uključujući preko 480 hiljada koji se nalaze pod opsadom. Ukupan broj Sirijaca koji su tražili azil u Evropi od aprila 2011. do maja 2016. je 1,066,844*. Republika Srbija je jedna od zemalja na „balkanskoj ruti” kojom izbeglice sa Bliskog Istoka migriraju u zemlje Zapadne i Severne Evrope. Cilj istraživanja je ispitivanje stavova izbeglica o Srbiji, odnosno pomoći koja im je pružena tokom njihovog tranzita i boravka. Za potrebe rada sprovedeno je anketno istraživanje u izbegličkom kampu u Subotici. Dobijeni rezultati istraživanja ukazuju na postojanje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika u odnosu na matičnu zemlju, pol i starost.

Ključne reči: izbeglice, Bliski Istok, stavovi, Srbija

---

*<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

Uvod

Savremeno društvo odlikuje povećanje obima i kompleksnosti migracija. Prema proceni Ujedinjenih nacija u svetu je 2013. bilo 232 miliona međunarodnih migranata. Posledica migracija je delovanje političkih, ekonomskih, socijalnih i drugih faktora. Krajem 2012. godine broj prisilnih migranata je prema podacima dobijenim od vlada, nevladinih organizacija i agencija UN, iznosio više od 45 miliona. Od ovog broja je 15,4 miliona izbeglica, 937,000 tražilaca azila i 28,8 miliona interno raseljenih lica.

Prisilne migracije se pretežno smatraju ekvivalentom nedobrovoljnim migracijama s obzirom na najčešće uzroke njihovog nastanka (građanski ratovi, etnički sukobi, kršenje ljudskih prava, elementarne nepogode). One rezultiraju pojavom izbeglica, azilanata i interno raseljenih lica, te su u skladu sa prostorno-vremenskim odrednicama migracionih tipologija, prisilne migracije najčešće međunarodne¹. Hajn ističe da je osnovna razlika između izbeglica i migranata u odnosu države prema izbeglicama, jer izbeglice uživaju specijalan status u sistemu socijalne zaštite². Kategorizacija migranata na izbeglice, interno raseljena lica i drugo, proizvod je međunarodnog izbegličkog režima te je u praksi teško primenljiva³. U savremenom svetu sve je teže utvrditi razliku između ekonomskih migranata i izbeglica. S obzirom na stroge kriterijume za prijem migranata od strane razvijenih zemalja potpisnica Konvencije UN o izbeglim licima, mnogi migranti iz siromašnijih zemalja pokušavaju putem zahteva za azil da se nastane u njima¹.

Sukobi koji se odvijaju u oslabljenim državama severne Afrike, Bliskog istoka i centralne Azije (Libija, Sirija, severni Irak, Avganistan), primorali su milione ljudi da napuste

---

¹ Vesna Lukić, Dve decenije izbeglištva u Srbiji, Republički zavod za statistiku, Beograd, 2015

² Jeremy Hein, Refugees, Immigrants, and the State, Annual Review of Sociology, 19 (1), 1993, pp.43-59

³ Giuila Scalettaris, Refugee studies and the international refugee regime: a reflection on a desirable separation, Refugee Survey Quarterly, 26(3), 2007, pp. 36-50

svoje zemlje. Svedoci smo masovne i složene migracije duž „balkanske rute“ i preko Mediterana. Među ovim ljudima se nalaze izbeglice koje beže iz ratom razorene Sirije i severnog Iraka, ali i ekonomski migranti. Iz Sirije, iz koje je najveći broj izbeglica koji prolaze „balkanskom rutom“, u razdoblju od 2011. do maja 2016, ukupno je izbeglo više od četiri miliona ljudi. Prema podacima UNHCR-a, 2,2 miliona Sirijaca nalazi se u Egiptu, Iraku, Jordanu i Libanu, 1,8 miliona ih je u Turskoj, dok ih je 24 hiljade u Libiji. U razdoblju od aprila 2011. do jula 2015. azil u zemljama Evrope zatražilo je 348 hiljada Sirijaca. Čak 47% izbeglica iz Sirije azil je zatražilo u Nemačkoj i Švedskoj, 33% u Srbiji, Mađarskoj, Austriji, Bugarskoj i Holandiji, a 20% u ostalim zemljama. Usled građanskog rata u Siriji koji se već godinama vodi između pobunjeničkih snaga i snaga odanih predsedniku Sirije Bašar Al-Asada i njegove vladajuće stranke BAAS, u Siriji je došlo do totalnog ekonomskog kraha, a samim tim i do velikog porasta siromaštva. Pored toga, migracije stanovnika često su praćene brojnim rizicima. Prema podacima Međunarodne organizacije za migracije (IOM), do sredine 2015. preko 3,100 ljudi je umrlo na putu ka Evropi. Najveći broj život je izgubio u vodama Mediterana. Takođe, postoje podaci o sve češćoj pojavi trgovinom ljudima čije su žrtve uglavnom deca i žene⁴.

Građanski rat u Siriji

Mirni protesti u Siriji otpočeli su sredinom marta 2011. godine, ali su ubrzo zbog intervencije vlasti prerasli u nasilne demonstracije, koje su uvukle zemlju u dalje sukobe. Problemi koji su izazvali demonstracije bili su zajednički za sve zemlje obuhvaćene talasom Arapskog proleća. Protivljenje vlasti da uđe u bilo kakve reforme i njen snažan odgovor na demonstracije samo su ojačali volju opozicije da uđe u ozbiljniji sukob sa Asadovim

---

⁴ Nick Squires, More Than 5,000 Migrant Children “Disappear” in Italy after Crossing the Mediterranean, *The Telegraph*, 25 June, 2015

režimom. Jedna od prvih ovakvih organizacija bila je Vojska slobodne Sirije (Free Syrian Army, FSA), koja je djelovala u vojnim akcijama protiv državnih snaga. Prvi nagoveštaji humanitarne krize krenuli su još 2011-2012. godine, kada su Ujedinjene nacije podnale izveštaj o upotrebi artiljerijskog naoružanja od strane režima protiv civila⁵. Aktualna vlast u Siriji se nije zaustavila na ovome. Naprotiv, krenule su ozbiljnije akcije koje su u narednom periodu izazvale još veća stradanja. U ovoj pobuni „nenaoružani“ demonstranti to jest civili su pružili oružani otpor što je dovelo do žrtava na obe strane iako je zbog neuporedivo bolje naoružanosti sirijske vojske odnos ubijenih vojnika nasuprot „civila“ oko jedan na prema šest⁶.

Organizacija Human Rights Watch je objavila dokaze koji jasno govore o lancu komande i načinu izvršavanja zločina nad civilima, uključujući masovno ubijanje. Akcent u svim izveštajima bio je stavljen na hemijsko naoružanje koje je vlast navodno koristila protiv građana, te su brojne humanitarne organizacije zahtevale hitnu akciju u sprečavanju njihove dalje upotrebe. Dogovor je postignut tek 2013. godine, kada je režim odlučio da pristupi predaji hemijskog naoružanja i njegovog uništavanja. Međutim, agresija je nastavljena upotrebom konvencionalnog oružja, što je dovelo do dalje eskalacije sukoba. Odgovor na humanitarnu krizu u Siriji od strane Evropske unije bio je ozbiljniji, ali nije vodio ka konkretnim akcijama koje bi mogle da pomognu u zaštiti ljudskih prava. Uvođenje ekonomskih sankcija, kao i zabrana viza pripadnicima sirijskog režima, samo je pogoršalo situaciju u zemlji zbog čega je Unija modifikovala svoje sankcije, u cilju pružanja neophodne pomoći ugroženom stanovništvu u zemlji. Statistički izveštaj iz decembra 2013. godine, koji je sačinila organizacija Human Care Syria, pokazuje da je pomoć potrebna za 6,8 miliona

---

⁵ <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria>

⁶ http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/9470481.stm.

ljudi, 4,25 miliona je interno raseljenih lica, a oko 2,15 miliona je broj registrovanih izbeglica i onih koji čekaju na registraciju⁷.

Prema podacima nevladine organizacije Sirijski centar za istraživanje politika, broj direktnih i indirektnih žrtava rata u Siriji iznosi čak 470,000. Od početka rata, život je izgubilo 11% ukupne predratne populacije, a životni vek je smanjen sa 70 u 2010. godini na 55,4 godine u 2015. godini. Najveći broj osoba kojima je hitno potrebna pomoć nalazi se u Alepu, Hasaki i Raki, gradovima u kojima se odvijaju najveće borbe. Humanitarne organizacije procenjuju da se najmanje pola miliona ljudi nalazi u okupiranim zonama, bez pristupa hrani i vodi, a zbog ratnih dejstava drastično je smanjen prostor u okviru kojeg ove organizacije mogu da dostave neophodnu pomoć ugroženom stanovništvu. Prema podacima Ujedinjenih nacija, 17,9 miliona ljudi i dalje se nalazi u razorenoj Siriji, u uslovima hiperinflacije, nezaposlenosti i nedostatka osnovnih životnih namirnica, a 70% stanovništva živi u ekstremnom siromaštvu⁸.

Humanitarna situacija je nastavila da se pogoršava sa pojačanim borbama, visokim nivoom nasilja i kršenjem ljudskih prava, čime je isporuka humanitarne pomoći, naročito u severnoj Siriji, znatno otežana.

Srbija kao tranzitna zemlja

Srbija je glavni koridor za migrante koji putuju iz Makedonije i Bugarske u Hrvatsku. Do zatvaranja mađarske granice, sredinom jula 2015, azilanti su iz Srbije išli preko Mađarske. Od 1. januara do 30. novembra 2015. registrovano je preko 485,000 ljudi (17% žena i 31% dece) koji su tražili azil u Srbiji. Od granice sa Makedonijom azilanti su dolzili do Miratovca, prvog punkta za proveru, nakon čega su prevoženi do Preševa gde su se registrovali i prijavljivali za privremeni azil (do 12 časova). Sa privremenim azilom izbeglice putuju dalje prema Hrvatskoj gde prolaze kroz granični prelaz u Šidu ili Berkasovo. Izbeglice u Srbiju

---

⁷ <http://skrip.org.rs/sirija-humanitarna-kriza/?print=pdf>

⁸ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>.

ulaze i preko Bugarske, kod Dimitrovgrada, gde mogu da se registruju u lokalnoj policijskoj stanici. Od Dimitrovgrada azilanti stižu do Beograda gde mogu provesti nekoliko sati ili dana pre ulaska u drugi autobus za Hrvatsku⁹. U 2016. godini bilo je 94,269 osoba koje su koristile balkansku rutu kroz Srbiju dolazeći iz Grčke. Oko 85% osoba dolaze iz zemalja koje su u svetu vodeće po pitanju broja izbeglica. Na teritoriji Srbije postoji 5 centara za azilante, u Bogovađi, Banji Koviljači, Krnjači, Sjenici i Tutinu. Ovi centri mogu da prime ukupno 920 ljudi¹⁰.

Polovina 2015. godine uzima se kao prelomni momenat u kom Republika Srbija počinje da beleži pojačane aktivnosti na granicama (januar 2,425; februar 2,537; mart 3,761; april 4,425; maj 9.034; jun 15,209; jul 29,037; avgust 37,463; septembar 51,048; oktobar 180,307; novembar 149,923; decembar 92,826)¹¹. Usled izmena u politici registrovanja migranata koji ulaze u Srbiju, tendencija opadanja broja izdatih potvrda o izraženoj nameri, koja je zabeležena počev od novembra, nastavljena je i u prvim mesecima 2016. godine.

Među migrantima najviše je bilo osoba koje su došle iz ratom zahvaćenih područja, odnosno iz Sirije, Iraka i Avganistana, s tim da je zabeležen i značajan broj osoba iz Irana, Pakistana, Libana, Bangladeša i Maroka. Najzastupljeniji su bili državljani Sirije – 301,533, zatim državljani Avganistana – 160,831 i državljani Iraka – 76,003, čiji je priliv zapravo posebno bio povećan u poslednjim mesecima 2015. godine. U 2015. ukupan broj izdatih potvrda o izraženoj nameri iznosio je 577,995¹².

Kao hitnu reakciju, na narastajući problem priliva migranata i izbeglica Vlada Republike Srbije, međunarodne i nevladine organizacije, na ulaznim i izlaznim tačkama na granici, organizovale su pružanje humanitarne pomoći. Dodatno, kao jedna od prvih mera,

---

⁹ Europe and Central Asia regional office UN Women, Gender assessment of the refugee and migration crisis in Serbia and FYR Macedonia, UN Women, Istanbul , 2016

¹⁰ <https://drc.dk/media/2449698/af-serbia-mne-feb-2016-serb-njith-aip.pdf>

¹¹ UNHCR Serbia: <http://www.unhcr.rs/en/resources/statistics/asylum.html>

¹² <http://data.unhcr.org/mediterranean/documents.php?page=4&view=grid>

ustanovljena je i procedura registracije na ulaznim tačkama i izdavanja dokumenata za slobodno kretanje kroz teritoriju Republike Srbije. Usled odsustva adekvatnijeg mehanizma sa uporištem u propisima, postupak evidentiranja lica vršen je shodno odredbama Zakona o azilu. Pored postojećih centara za azil, sa povećanjem broja migranata otvoreni su i novi objekti sa funkcijom smeštaja i prihvata migranata i izbeglica, tzv. Prihvatno-tranzitni centri: u Preševu, uključujući i punkt za urgentni prihvata u Miratovcu, Kanjiži (aktivan do 15. septembra), Subotici, Šidu (kod železničke stanice, tzv. „siva kuća”, Adaševci i Principovac) i u Dimitrovgradu. Određene su i potencijalne lokacije za otvaranje dodatnih centara u slučaju povećanja broja migranata i izbeglica, koji prevazilazi raspoložive smeštajne kapacitete. Takođe, Beograd je dugo vremena bio značajna tačka na mapi kretanja, iako formalno nikad nije ustanovljen prihvatni centar, uprkos činjenici da je do septembra 2015. godine beleženo prisustvo od 100 do 1,000 migranta i izbeglica na dnevnom nivou koji su boravili na otvorenom¹³.

Metodologija i opis istraživanja

Anketni upitnik korišćenjen u istraživanju formiran je na osnovu pregleda malog broja naučnih i stručnih radova na temu najnovije migrantske krize u Evropi, kao i velikog broja Internet izvora. Upitnik se sastoji iz tri dela. Prvi deo obuhvata šest socio-demografskih pitanja. U drugom delu ispitanici su svoje stavove o uslovima boravka i tranzitu kroz Srbiju (10 pitanja) iskazivali zaokruživanjem jedne od ocena na petostepenoj Likertovoj skali (1-u potpunosti se ne slažem, 2-uglavnom se ne slažem, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-delimično se slažem, 5-u potpunosti se slažem). Treći deo se sastojao od 11 pitanja zatvorenog tipa (DA/NE) kojima su dobijene generalne informacije o njihovim migracijama (materijalna podrška, upoznatost sa krajnjom destinacijom, strah od gubitka identiteta i sl.). Anketni upitnik je preveden na arapski jezik.

---

¹³ <http://grupa484.org.rs/wp-content/uploads/2016/07/web-Izazovi-migrantsko-izbegli%C4%8Dke-krize.pdf>

Pristup izbeglicama u cilju dobijanja reprezentativnog uzorka bio je moguć u jednom od izbegličkih kampova. Da bi dobili dozvolu za ulazak u kamp, autori su kontaktirali Komeserijat za izbeglice i migracije Republike Srbije. Nakon dobijene dozvole istraživanje je sprovedeno 12.08.2016. u izbegličkom kampu nedaleko od Subotice. Tog dana je u izbegličkom kampu bilo registrovano 507 izbeglih lica: 153 iz Iraka, 116 iz Avganistana, 95 iz Pakistana, 53 iz Sirije, 25 iz Maroka, 16 iz Irana, 9 iz Libije i 40 iz ostalih zemalja (Bangladeš, Alžir, Palestina, Tunis, Eritreja, Egipat, Šri Lanka i Jemen). U kampu se nalazilo 226 muškaraca, 85 žena i 196 dece. Dobijen je uzorak od 56 ispitanika što je 11,04% od ukupnog broja izbeglica na dan anketiranja. Veličina uzorka je uslovljena stukturom izbeglica u kampu, odnosno poznavanjem arapskog jezika. Autori su anketne upitnike distribuirali direktno izbeglicama uz pomoć prevodioca arapskog jezika.

Podaci prikupljeni anketiranjem izbeglica uneti su u SPSS bazu podataka i sve dalje analize sprovedene su pomoću statističkog paketa za društvene nauke SPSS (Statistical Package for Social Science), verzija 17.0.

Rezultati istraživanja

Opis uzorka

U uzorku dobijenom anketnim istraživanjem učestvovalo je znatno više osoba muškog pola (78,6%). U odnosu na matičnu zemlju najviše je bilo ispitanika iz Sirije (46,4%), zatim slede ispitanici iz Iraka (32,1%), Irana (17,9%) i Palestine (3,6%). Čak 75% ispitanika pripada starosnoj grupi od 21 do 40 godina. U uzorku dominiraju studenti (37,5%), a po obrazovnoj strukturi najviše ih je sa završenom srednjom školom (51,8%). Krajnje odredište većine migranata (66,1%) je Nemačka.

Tabela 1. Socio-demografske karakteristike (n = 56)

Varijable	Uzorak	%
Zemlja iz koje dolaze		
Sirija	26	46,4
Irak	18	32,1

Iran	10	17,9
Palestina	2	3,6
Zemlja u koju idu		
Nemačka	37	66,1
Austrija	9	16,1
Holandija	10	17,9
Starost		
≤ 20	8	14,3
21 - 30	29	51,8
31 - 40	13	23,2
41 - 50	6	10,7
Pol		
Muški	44	78,6
Ženski	12	21,4
Obrazovanje		
Osnovna škola	4	7,1
Srednja škola	29	51,8
Visoka škola	19	33,9
Magistarske i master studije	4	7,1
Zanimanje u matičnoj zemlji		
Učenik	7	12,5
Student	21	37,5
Zaposlen	19	33,9
Penzioner	4	7,1
Nezaposlen	5	8,9

Deskriptivna statistička analiza

Na osnovu rezultata deskriptivne statistike može se zaključiti da je stav ispitanika prema Srbiji i njenoj politici prema izbeglim licima generalno pozitivan. Najvišu aritmetičku sredinu ima pitanje vezano za gostoljubivost Srba (4,6250). Ispitanici smatraju da je Srbija bezbedna zemlja u kojoj se osećaju sigurno (4,4107), odnosno, da im je omogućen nesmetan prolaz (4,3393). Dobijena je visoka ocena vezana za empatiju srpskog naroda, pre svega osoba zaposlenih u prihvatnim centrima i kampovima sa kojima su migranti najviše u kontaktu, i njihova spremnost da pomognu ljudima u nevolji (4,3929). U gostoprимljiv i prijateljski odnos zaposlenih lica u kampu kod Subotice uvereli su se i autori rada tokom sprovođenja istraživanja. Najnižu ocenu dobilo je pitanje vezano za uređenost kampova (2,5179). Prosečni skorovi za higijenu, snabdevanje hranom, pićem i odećom kao i organizaciju medicinske

pomoći prelaze ocenu 3, iz čega se može zaključiti da su migranti ovim uslovima relativno zadovoljni. Iz razgovora sa upravnikom kampa, g-dinom Sinišom Marković, došlo se do saznanja da su materijalna sredstva namenjena pomoći izbeglicama izuzetno mala, tako da su, u odnosu na tu činjenicu, percepcije ispitanika veoma dobre.

Vrednosti standardne devijacije kretale su se od 0,75227 do 1,37499. Kod šest od deset pitanja standardna devijacija prelazi vrednost 1.

Tabela 2. Deskriptivna statistika za stavove migranata prema Srbiji

	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Srbija je sigurna i bezbedna zemlja.	4,4107	,78107
Imao/la sam adekvatne higijenske uslove tokom boravka u Srbiji.	3,1250	1,26581
Srbi su gostoljubiv narod.	4,6250	,75227
Srbija je skupa zemlja.	4,3214	,89660
Srbija je lepa zemlja.	4,3214	1,16162
Srbi su bili spremni da pomognu ljudima u nevolji.	4,3929	1,18596
Izbeglički kampovi u Srbiji su adekvatno uređeni.	2,5179	1,02675
Organizacija pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra (snabdevanje hranom, pićem i odećom).	3,2321	1,37499
Organizacija medicinske pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra.	3,8750	1,33570
Srbija je obezbedila nesmetan prolaz kroz zemlju.	4,3393	1,29722

Rezultati T testa za nezavisne uzorke

T-test za nezavisne uzorke koristi se za poređenje srednjih vrednosti rezultata i određivanje statističke značajnosti njihovih razlika¹⁴. Pojam „statistički značajne razlike“ ima u statistici sasvim određen i definisan smisao. Ako tvrdimo da je neka razlika statistički

¹⁴ Vladimir Turjačanin, Đorđe Čekrlija, Osnovne Statističke metode i tehnike u SPSS-u – Primena SPSS-a u društvenim naukama, Centar za kulturni i socijalni popravak, Banjaluka, 2006

značajna, onda smo utvrdili da ta razlika, bez obzira na njenu veličinu, nije slučajna, već da razlika vrlo verovatno postoji i među populacijama. S druge strane, ako se pokaže da neka razlika nije statistički značajna, drugim rečima znači da razlika koju smo prilikom merenja dobili, može biti i slučajna posledica variranja uzoraka, a da među populacijama, kojima ti uzorci pripadaju, možda i nema nikakve razlike. Prilikom primene statističkih testova, uglavnom se koristi nivo značajnosti od $p \leq 0,05$, odnosno, verovatnoća da je postavljena hipoteza pogrešna je manja od 5%, ili nivo značajnosti od $p \leq 0,01$, što znači da je verovatnoća greške manja od 1%¹⁵.

Tabela 3. T test u odnosu na pol ispitanika

	Aritmetička sredina		t- vrednost
	muško (n=44)	žensko (n=12)	
Srbija je sigurna i bezbedna zemlja.	4,2500	5,0000	-3,184**
Imao/la sam adekvatne higijenske uslove tokom boravka u Srbiji.	3,4318	2,0000	3,895**
Srbi su gostoljubiv narod.	4,5227	5,0000	-2,001*
Srbija je skupa zemlja.	4,1364	5,0000	-3,196**
Srbija je lepa zemlja.	4,1364	5,0000	-2,378*
Srbi su bili spremni da pomognu ljudima u nevolji.	4,2273	5,0000	-2,059*
Izbeglički kampovi u Srbiji su adekvatno uređeni.	2,6591	2,0000	2,026*
Organizacija pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra (snabdevanje hranom, pićem i odećom).	3,5682	2,0000	3,937**
Organizacija medicinske pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra.	3,8409	4,0000	-,363
Srbija je obezbedila nesmetan prolaz kroz zemlju.	4,1591	5,0000	-2,047*

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$

Na osnovu rezultata T testa u odnosu na pol ispitanika uočava se statistički značajna razlika u odgovorima kod čak devet od deset pitanja. Žene su pitanjima vezanim za uređenje kampa, higijenu kao i snabdevanje hranom, pićem i odećom dale značajno nižu ocenu, dok su ostale konstatacije ocenile višom ocenom u odnosu na muškarce.

Rezultati analize varijanse ANOVA

¹⁵ Boris Petz, Osnovne statističke metode za nematematičare, SNL, Zagreb, 1981

Analiza varijanse je statistička procedura koja omogućava testiranje razlike između nekoliko aritmetičkih sredina. Iako bi se testiranje razlike između aritmetičkih sredina moglo obaviti i t-testom, u slučaju postojanja većeg broja grupa, broj poređenja t-testom može biti veliki. S druge strane, povećanjem broja t-testova u nekom istraživanju, povećava se verovatnoća pojavljivanja slučajno značajnih razlika. Ako F-test dokaže da postoje statistički značajne razlike između odgovora ispitanika, za dalje donošenje zaključaka je važno utvrditi između kojih grupa postoje statistički značajne razlike. Na osnovu rezultata F-testa možemo biti sigurni jedino u značajnost razlike između grupe sa najmanjom i grupe sa najvećom aritmetičkom sredinom¹⁴. Programski paket SPSS nudi više različitih post-hok testova (LSD, Sidak, Duncan, Bonferroni, Dunnett, Scheffe itd.), odnosno testova za sistematsko smanjivanje rizika od greške do koje može doći povećanjem broja upoređivanja između dve aritmetičke sredine. U ovom istraživanju je korišćen LSD post-hok test.

Tabela 4. Analiza varijanse ANOVA u odnosu na matičnu zemlju ispitanika

	Aritmetička sredina					F	Post-hoc test
	grupa 1 Sirija (n=26)	grupa 2 Irak (n=18)	grupa 3 Iran (n=10)	grupa 4 Palestina (n=2)			
Srbija je sigurna i bezbedna zemlja.	4,5385	4,3889	4,0000	4,2000	,651		
Imao/la sam adekvatne higijenske uslove tokom boravka u Srbiji.	2,5769	3,3333	4,0000	4,0000	4,381*	1<2,3,4	
Srbi su gostoljubiv narod.	4,6154	4,8889	3,0000	4,5000	4,749*	3<1,2,4	
Srbija je skupa zemlja.	4,5000	4,0556	4,0000	4,4000	,982		
Srbija je lepa zemlja.	4,4615	4,3889	4,0000	3,9000	,623		
Srbi su bili spremni da pomognu ljudima u nevolji.	4,3077	4,5000	3,0000	4,7000	1,254		
Izbeglički kampovi u Srbiji su adekvatno uređeni.	2,3846	2,6667	4,0000	2,3000	1,900		
Organizacija pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra (snabdevanje hranom, pićem i	2,4231	3,8333	4,0000	4,1000	7,788*	1<2,3,4	

odećom).						
Organizacija medicinske pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra.	3,7692	4,1667	4,0000	3,6000	,474	
Srbija je obezbedila nesmetan prolaz kroz zemlju.	4,3846	4,2222	4,0000	4,5000	,149	

*p≤0,01

Statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika u odnosu na njihovu matičnu zemlju, dobijene su kod tri pitanja. Značajno niže ocene ispitanika iz Sirije kod pitanja vezanih za higijenske uslove i snabdevanje hranom, pićem i odećom, povezuje se sa činjenicom da je svih 12 anketiranih žena iz Sirije. Ispitanici iz Irana statistički značajno manje ocenjuju gostoljubivost Srba u odnosu na anketirane iz ostalih zemalja.

Tabela 5. Analiza varijanse ANOVA u odnosu na starost ispitanika

	Aritmetička sredina					
	grupa 1 do 20 (n=8)	grupa 2 21-30 (n=29)	grupa 3 31-40 (n=13)	grupa 4 41-50 (n=6)	F	Post-hoc test
Srbija je sigurna i bezbedna zemlja.	4,2500	4,3103	4,4615	5,0000	1,466	
Imao/la sam adekvatne higijenske uslove tokom boravka u Srbiji.	4,2500	3,3448	2,4615	2,0000	6,804**	1>2,3,4 2>3,4
Srbi su gostoljubiv narod.	5,0000	4,3793	4,7692	5,0000	2,549	
Srbija je skupa zemlja.	4,2500	4,3793	3,9231	5,0000	2,192	
Srbija je lepa zemlja.	4,6250	4,1724	4,1538	5,0000	1,121	
Srbi su bili spremni da pomognu ljudima u nevolji.	3,5000	4,4483	4,5385	5,0000	2,269	
Izbeglički kampovi u Srbiji su adekvatno uređeni.	3,5000	2,4828	2,2308	2,0000	3,803*	1>2,3,4
Organizacija pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra (snabdevanje hranom, pićem i odećom).	3,8750	3,3448	3,1538	2,0000	2,447	
Organizacija medicinske pomoći izbeglim licima u Srbiji je dobra.	4,6250	3,5172	4,1538	4,0000	1,818	
Srbija je obezbedila nesmetan prolaz kroz zemlju.	3,5000	4,2414	4,7692	5,0000	2,322	

*p≤0,05; **p≤0,01

Analiza varijanse ANOVA u odnosu na starost ispitanika pokazala je da su mlađe osobe (do 20 godina starosti) zadovoljnije uređenjem kampa i higijenskim uslovima u odnosu na ostarije od 20 godina, odnosno da su po pitanju higijenskih uslova ipitanici mlađi od 30 godina dali značajno više ocene od starijih.

Zaključak

Srbija je u svetskim medijima, posle dužeg vremena provedenog na spisku antagonista svetske pozornice, barem na kratko ponovo postala pozitivac¹⁶. Više je razloga zašto je srpsko društvo pokazalo pozitivan odnos prema izbeglicama i migrantima. Pre svega, postoji istorijski razlog, jer je Srbija već bila suočena sa izbegličkim pitanjima u prošlosti. Potom, postoji politička poruka iza ove situacije, gde sredstva javnog informisanja u Srbiji šalju poruku da su izbeglice samo u tranzitu kroz Srbiju i da neće tu i ostati¹⁷.

Rezultati istraživanja pokazali su da je stav ispitanika prema Srbiji i njenoj politici prema izbeglim licima generalno pozitivan. Ispitanici smatraju da je Srbija bezbedna zemlja u kojoj se osećaju sigurno. Dobijena je visoka ocena vezana za gostoprimstvo i ljubaznost srpskog naroda, pre svega osoba zapolsenih u prihvatnim centrima. Relativno niske prosečne ocene odnose se na higijenu, snabdevanje hranom, pićem i odećom kao i organizaciju medicinske pomoći. Rešenje za unapređenje položaja izbeglica je, pre svega, uspostavljanje bolje koordinacije između svih aktera uključenih u pružanje humanitarne pomoći i uspostavljanje mehanizma kojim bi se koordinirao humanitarni rad organizacija. Takođe, neophodna je intenzivnija i kontinuirana saradnja OCD (organizacija civilnog društva) sa nadležnim institucijama u cilju implementacije programa psihološke podrške i medicinske pomoći. Pored toga, postoji potreba za angažovanjem većeg broja prevodioca arapskog jezika, ali i drugih retkih jezika i dijalekata zemalja iz kojih dolaze izbeglice.

---

¹⁶ <http://pescanik.net/dobar-los-zao>

¹⁷ http://www.bfpe.org/njp-content/uploads/2016/04/Brosura-B5-Migrantska-kriza_SRB-1.pdf

ATTITUDE OF MIDDLE EASTERN REFUGEES ABOUT SERBIA AS A TRANSIT COUNTRY ON THE ROAD TO WESTERN AND NORTHERN EUROPE

Summary: At the end of 2010, a series of protests in Islamic countries in Northern Africa and the Middle East started the Arab Spring. The events that followed left lasting consequences on the economy and politics of countries like Libya, Egypt and Syria. Today, Syrian refugees comprise the largest refugee population in the world. Humanitarian aid is required by approx. 13.5 million Syrians, of whom 6.5 million are displaced, 4.6 million are in hard-to-reach areas, including over 480,000 of those who are under siege. The total number of Syrians who sought asylum in Europe between April 2011 and May 2016 is 1,066,844*.

The Republic of Serbia is one of the countries of the “Balkan route”, which Syrian refugees use when migrating to the countries of Western and Northern Europe. The aim of the study was to examine refugee’s attitude about Serbia and the aid provided to them during their transit and stay. For the needs of this paper, a survey was conducted in a refugee camp in Subotica. The results of the study indicate the existence of a statistically significant difference in the attitude of respondents depending on their home country, sex, and age.

Key words: refugees, Middle East, attitude, Serbia

Acknowledgements This study resulted as a part of National project of Ministry of Science and Technological Development: “Social relationship between Serbs and Croats, national identity and minority rights with regard to European integration”, No. 47024.